

Kuidas tornaadot ära hoida ehk uus Eesti Nokia

"See oli nii põnev!"
kilkas raadios üks laupäevase loodusõnnetuse juhuslik tunnistaja. Inimlik reaktsioon inimeselt, kes ise ei langenud tormi ohvriks - näeb ju sellist taevast vaatamängu vast kord elus.

"Rõõmustage parem, et pole kunagi tornaado kätte sattunud," mainis kuivalt Memphise kolleeg 12 aastat tagasi, kui kurtsin, et ei näinud pilvelõkujate tagant linna tabanud pööristormi.

Meteoroloogidele on esitatud viimastel päevadel hulgaliselt alljärgnevaid küsimusi:

Kas see tornaado oli haruldane?

Kahtlemata oli Rakveret rapinud torm meie ajaloo üks traagilisemaid (hukkus inime-ne) ning kahjutoovamaid. Eesti keeristormide ajalugu on 200aastane. 1872. aasta mais purustas 5 trombist koosnev seeria tookordsel Liivimaal 74 talu, 25 mõisat ning ühe kiriku ja tappis 7 inimest. Kui palju noist pahategudest jäi praeguse Võrumaa piiridesse, ei ole

teada. Luid-konte murdnuid ning haiglasse sattunuid on küll olnud kümneid.

Mis on tornaado, mis tromb?

Võrreldes suurte pöörise - orkaanidega, on nad väikese ulatusega keeristormi sünonüümid. Tornaadodeks kutsutakse selliseid torme USAs, Euroopas on seni rohkem kasutatud trombi, Eestis muidugi tuulispasa, tuulispäa või tuulehänna nime.

Miks tabas torm Rakveret?

Laupäeval jõudis Pandivere kõrgustiku kohale nn. külm front, sooja ja külma õhumassi piiril kerkisid võimsad äikesepilved, tekkisid tugevad tuuled. Midagi sarnast nagu USA pree-riates, kui kohtuvad Kanada jahedad ning Mehhiko lahelt tulevad kuumad, niisked õhumassid.

Et pööris just Rakveret tabas, oli juhus, sest harilikult liiguvad meie trombid rohkem metsase ja soise Kagu-Eesti kandis. On olnud ka erandeid: 1967. aasta

mais tõsteti Ülemistel raudteevaguneid rööbastelt ja 1984. aasta sügisel möllas tromb (keraväl-guga!) Laagris.

Kui sageli tulitavad meid tuulispasad?

Andres Tarandi andmeil on esimene trombi kirjeldus pärit aastast 1795. See startis Riia lähistelt ja jõudis otsaga Peipsi äärde. Arvata võib, et keskmiselt tabab meie maad 1 kuni 3 nõrgemat pööriseaastas, tugevamaid, nagu oli viimane, esineb harva - kord 5-10 aasta tagant. Erakordselt palju oli soovimatuid külalisi 1998. aasta suvel - üle 20.

Kui tugev oli viimane torm?

USA teadlase Fujita skaala järgi (F0 - F5) jääb see professor Heino Toominga hinnangul F3, s.o. tugeva tornaado piirile. Võrdluseks: 1984. aastal hävitas F5 kategooria tornaado Wisconsinis osariigis Barneveldi linna peaaegu täielikult ühe minutiga! Sellise võimsusega tornaadosid on USAs õnneks aastast 800st vaid mõni.

Kas tuulispasad on Eestis linnu varem tabanud?

1910. aasta mais oli pööris-torm Tartus, mis tekitas liivasambaid ning murdis puid, 1922. aasta augustis läbis see

Mustvee, kergitades teemaja katust.

Mida teha tuulispäa lähenedes?

Tuleks varjuda keldrisse, vannituppa, lagedal hoiduda eemale suurtest puudest, mis võivad murduda, klammerduda elu eest pöösaste külge. Mitte püüda autost välja pääseda - enamik ohvreid saab USAs just sel viisil surma.

Sageli on kasu vanarahva tarkusest. Rõuge kandis (seal esineb palju trombe) soovitakse järgmist:

"Kes tuulispäska tahab peatada, peab, kui ta on mees-terahvas, püksid ruttu jalast maha laskma ja tuulispäsale paljast perset näitama, siis on ta jõud otsas ja kadunud. Naeste oma ei aita tuulispäsa kadumiseks kõige vähemutki midagi."

Kaks aastat tagasi soovitas kuulus telekineetik Uri Geller Iisraeli rahval põua vastu võidelda nii, et miljonid vaatavad korraga taevasse ja soovivad vihma.

Kui teaks vaid, millal ja kus on ähvardamas uus tornaado, võiks eestlased (nii mehed kui naised, et vältida feministide proteste) sabatantsu asemel sattuda Raamatute Raamatusse millegi palju tõhusamaga.